

OSNOVNE SINTAKTIČKE ZNAČAJKE GORANSKIH
KAJKAVACA U SKLOPU CJELINE NARJEČJA

JOSIP LISAC
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK/UDC:808.62-087
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Primljeno
: 1990-12-28
Received

U prilogu se obrađuju osnovne sintaktičke značajke goranskih kajkavaca. Posebno se spominju osobine zajedničke cjelini kajkavske skupine dijalekata, ali se ističu i posebnosti kajkavaca u Gorskom kotaru. U dva mjesna govora (Turni i Delnice) sinktatičke su razlike neznatne, a u tom smislu među Goranima se izdvajaju tereni oko Lukovdola i oko Čabra.

Naša je dijalektna sintaksa vrlo nedostatan istražena, uključujući i kajkavske sinktatičke osobine. U novije doba vrijedne priloge o sintaksi u kajkavskom narječju pružili su nam T.F. Magner (1966), Ivan Bauer (1974), Stjepan Težak (1981) i Antun Šojat (1982),¹ pa ta okolnost omogućuje da se ovdje izdvoje najkarakterističnije goranske crte, kako one zajedničke cjelini kajkavske skupine dijalekata, tako i one što među kajkavcima dolaze jedino u Goranâ. Naravno, proučavanje sintakse pretpostavlja naročito intimno poznavanje određenog idioma, pa nije čudno da su upravo ta istraživanja često bila u drugom

¹ Također su važne i starije napomene Josipa J e d v a j a (1956, str. 321-325). - Transkripcija se u ovom prilogu uglavnom temelji na fonetskoj transkripciji prihvaćenoj u izradbi Hrvatskosrpskog dijalektološkog atlasa te Općeslavenskoga lingvističkog atlasa. Kako u obrađivanim govorima nema intonacijskih opozicija, kratki akcent označen je znakom iznad naglašenog vokala, dok je dugi akcent označen dvotočkom iza naglašenog vokala.

Napominjem da sam o ovdje obrađivanim idiomima goranskih kajkavaca pisao u više navrata, npr. 1987-1988, 1988, 1989.

planu. Ipak, još uvijek može biti važnim poticajem u radu prilog Milke Ivić "Repertoar sintaksičke problematike u srpskohrvatskim dijalektima" (1963), pa i *Nacrt za istraživanje hrvatskih i srpskih narječja* Stjepana Ivšića (1914).

Utjecaj njemačkog jezika evidentan je u potvrđama izricanja poštovanja, pri čemu se umjesto 2. l. pl. ili 3. l. sg. rabi 3. l. plurala: *Ka sò se rezjadi:ty ?* "Jeste li se razljutili?"; *Ka:i so mistly rēč ?* "Što je mislio reći?" (Turni) - *Ōuča so pa:ly na cēisty* (Delnice). Ova je osobina nazočnija u Turnima nego u Delnicama; ona se sve više gubi, ali se u Turnima kod starijih ljudi (obično žene) još dobro čuva. Usp. Šojat 1982, str. 428-429, gdje se ističe kako se *ono* govori i mjesto *Vi* i mjesto *on*.

Pod istim utjecajem redovito se za sate kaže npr. *pu : šte:ry* (Turni), *pù štìery* (Delnice) i sl. Manje je obično npr. *děset le:t stār* ; svakako bi se nešto češće reklo *děset le:t yma* (Turni), a tako je i u Delnicama.

Enklitike (odnosno "enklitike") prilično često dolaze na početku rečenice (*My ja: nič ne v̄rja:men* "Ja mu ništa ne vjerujem) te mogu biti i naglašene: *Sy se sàstav s ko:gon ?* "Jesi li se s kime sastao?"; *By se ràt v̄rnov ?* "Bi li se rado vratio?" (Turni) - *By ti p̄r̄šou pozdra:vyt* "Bi li ti došao pozdraviti?" (Delnice). "Enklitike" mogu biti naglašene i u drugim položajima: *Kai sy ti d̄òb̄r ?* "Jesi li ti dobar?" (Delnice). Redoslijed susjednih "enklitika" nerijetko je približno onakav kao u standardnom jeziku; ali "enklitike" *sei je* mogu stajati i ispred i iza drugih zamjeničkih "enklitika" (*Je ga vidov* "Vidio ga je"; *Vidov ga je* - Turni), a i "enklitika" *ga* može doći ispred glagolskih "enklitika" (*Da:v ga bon te:by* - Turni). Usp. Šojat 1982, str. 425; Težak 1981, str. 314; Jedvaj 1956, str. 322.

Spominjemo i uporabu pokazne zamjenice u funkciji člana u oba punkta (*Pyidy ta sta:ra !* "Idi stara!" - Turni; *Kèi je ta sta:ry ?* "Gdje je stari?"). Također postoji i mogućnost da se *en* (Turni), *jen* (Delnice) čuje kao neodređeni član (*Prišov je en le:p f̄ant*; *Blu je jen lèinaf̄ant*). Usp. Majnarić 1963, str. 243-244; Težak 1981, str. 324.

Važno je spomenuti indeklinabilnost pridjeva stranoga podrijetla, npr. *šlànk, bl̄nt, fl̄ègma|fle:gma* (Turni) - *šlànk, fr̄ai, èkstra* (Delnice). *Fàn* (Turni) - *f̄ain* (Delnice), *f̄èst* (Turni) - *f̄èist* (Delnice) su i prilozi i nesklonjivi pridjevi. No *fàn* - *f̄ain* ima i prave pridjevske oblike u sva tri roda: *f̄ansky f̄ant* (Turni) - *f̄anska ž̄è:na* (Turni) - *f̄ainsko d̄èite* (Delnice).

Također sam registrirao *blòndast - blòndasta - blòndasto* (Turni), *blòndast - blòndasta - blòndasto* (Delnice). Usp. Bauer 1974, str. 50.

Obične su konstrukcije u kojima uz glagole kretanja za oznaku odmicanja od mjesta dolazi prilog *pròč* (Turni) - *pròč* (Delnice): *Xmàkny se pròč zàk bo bàtin* "Makni se jer će biti batina" (Turni) - *Ódy ti lipu pròč, pà bo sè v rièdy* "Hodi ti lijepo odavde, pa će sve biti u redu" (Delnice). Često je uporaba toga priloga zalihosna, a takva je nerijetko i upotreba priloga *tja*. No *Xmàkny se tja* obično je praćeno približnim pokazivanjem na određeno mjesto. Rjeđe se čuje *cja* umjesto *tja*, vrlo rijetko i *ča*. Usp. Težak 1981, str. 328.

I u Delnicama i u Turnima za dozivanje služi (ali danas je to već posve rijetko, više kad se opanašaju drugi) riječ *bàle*, zapravo komparativ "bolje" uz koji se izostavlja glagol kretanja (usp. I. Medved 1924-1925, str. 313-314): *Sòn bàle ili Bàle nà!*

Vrlo je frekventan prilog (što može biti načinjen prema sva tri roda pridjeva) *ràt - ra:da - ràdu* (Turni), *ràt - rã:da - ràdu* (Delnice). Taj prilog uz oblike glagola "imati" znači "voljeti" (po njemačkom uzoru): *Vi: se màšte ràdi* "Vi se volite" (Turni); *Nàjrai iman te:be* "Najviše volim tebe" (Delnice). Rečeni prilog označava i da bi se nešto lako moglo dogoditi ili da se obično događa: *Sè ràt poza:by* "Sve lako (rado) zaboravi", *Ràt je la:èdn* (približno: "Često je gladan") - Turni; *Hrùške ràde sagnijyjo; Ràdu me zìžbe* - Delnice. Nerijetko nije lako utvrditi radi li se o pridjevu ili o prilogu, pa bi se reklo kako se pridjev približava po upotrebi prilogu: *Pràscy ràdi leži:jo va tùplin* (Turni). Usp. Bauer 1974, str. 51; Šojat 1982, str. 434.

Može se reći: *Òn je dò:sty napra:vov* "On je mnogo napravio" i *Òn je čùda napra:vov* (Turni), samo što je u ovom drugom (i rjedem) slučaju množina učinjenoga više istaknuta. Ali se čuje i *Čùda dò:sty je napra:vov* "Veoma mnogo je napravio" (Turni). U Turnima bi se reklo i *jàku dò:sty*, što je u Delnicama u verziji *jàku pòuno* i najobičnije.

Standardnojezični prilozi *zimi, ljeti* (stari lokativi) redovno se izražavaju sintagmatski²: *Po zìmy je gòrdu vrèime; Po zìmy je byùa byòrja a po lèity vèjìdr* "Zimi je bila (je puhala) bura a ljeti vjetar (upravo: južni vjetar)" (Delnice)

² Jednako je tako *po da:ny* (u značenju "danju") i po *no:čy* (u značenju "noću") - primjeri su iz Turni; Delnice: *po da:ny; po nõučy*.

- *Po le:ty je vro:če* (Turni). Međutim se redovito kaže *la:ny* "prošle godine", *le:tos* "ove godine", *kle:ty* "sljedeće godine".

Prilog *nego* može se upotrijebiti iza komparativa: *Viečjy je nego jest* (Delnice). No običnije je reći: *Ōn je ve:čjy ko ja:* ili *Ōn je ve:čjy od me:ne* (oboje primjeri iz Turni).

Broj *eno* (Turni), *jeno* (Delnice) je prilog u značenju "približno": *Ÿma eno dèset le:t* (Turni); *Kÿpy jeno pièt kil* "Kupi približno pet kilograma" (Delnice). Usp. Težak 1981, str. 324.

Umjesto *bùjin se* (Turni), *bòjin se* (Delnice) ponekad se kaže *mè je stra:x ||mestra:x* (Turni) - *màstrā:x* (Delnice), uz uobičajeno *stra:x me je* (Turni), *strā:x me je* (Delnice).

Pri postavljanju pitanja često se upotrebljava *ka* (Turni) i *kaj* (Delnice): *Ka me Ÿmaš ràt?* "Voliš li me?"; *Ka ni:stε zna:ly kàko je?* "Zar niste znali kako je?" - *Kaj se vi pozna:šte?* "Poznajete li se?"; *Kaj òuča?* "Zar otac?" To su sve primjeri karakterizirani u standardnom jeziku veznicima *li, da li, zar*. No u Delnicama se kaže npr. *ka:i dèiuaš?* "Što radiš?", a u Turnima *ka:i bena:vyš?* "zašto budališ?" Dakle, distinkcija je *ka : ka:i* (Turni) odnosno *kaj : ka:i* (Delnice), ali je ona u Delnicama nerijetko poremećena. Usp. Bauer 1974, str. 53-55.

Čestica *li* sasvim se rijetko čuje u turnanskom i u delničkom govoru, i to iza *da*: *Ne znan da ly je tåko dōbro* (Turni). Inače se pitanje postavlja, kako smo vidjeli, i ovako: *Sÿ ga prā:šay?* "Jesi li ga pitao?" (Delnice). Usp. Težak 1981, str. 307; Šojat 1982, str. 425; Bauer 1974, str. 53.

Veznik *da* rabi se više no što je uobičajeno (usp. za Ravnu Goru N. Majnarić 1963, str. 249-252): *Pra:šav je dÿkòlco da kàda bo prišla* "Pitao je djevojčicu kada će doći" (Turni). Frekventna je i rječca *na:i* (Turni), *na:i* (Delnice): *Rièkou jy je na:i se sprā:vy* "Rekao joj je neka se spremi" (Delnice). Nije neobičan ni treći način: *Zašra:jav in je da na:i pri:dejo* "Zavikao im je da dođu" (Turni).

Vrlo je obična konstrukcija *za + infinitiv*: *To: je za polu:dÿt* (Turni) - *Tā: košā:ra je pōrnarièdy za fkràst* (Delnice). Nikad ne dolazi do zamjene infinitiva sintagmom *da + prezent*, a ovakvo izražavanje želje posve je

svakodnevno: *Dà my ga je zòstat* "Da mi ga je sresti" (Delnice). Ne bi se nikad reklo *lèi kra:vo le:žat* "gledaj kravu ležati" ili slično, nego *lèi kra:vo ky lèži* (Turni), *lèillàì kùjo kei lèži* (Delnice) i sl. Usp. Težak 1981, str. 315; Šojat 1982, str. 432.

Valja istaknuti javljanje ponekog povratnog glagola; tako se u Turnima još može čuti npr. sljedeće: *Za:kaj se jo:kaš ?* "Zašto plačeš?", *mòraš se va:dyt* "moraš učiti" ili *jàku se žùryn*. Delnički primjer: *Kòda sy se stàù ?* "Kada si ustao?" Kolebljiva je uporaba onih glagola što u standardnom jeziku mogu doći s povratnom zamjenicom i bez nje: *Še:tav se je - Sta:ròc mòra še:tat* (oba primjera su iz Turni). Usp. Težak 1981, str. 322; Šojat 1982, str. 436; Bauer 1974, str. 52-53.

Iz literature³ je poznato ravnogorsko izražavanje značenja "ja vršim jednu poznatu radnju" prezentom glagola "dati": *dàm, dàš* itd., s time da je takva osobina prisutna i u Čabru s okolicom. U Turnima i u Delnicama ljudi, slušajući lijepo pjevanje, kažu: *Lipu dà*, u značenju "lijepo to čine", dok se npr. u Ravnoj Gori kaže *lepò daja* (N. Majnarić 1922-1923, str. 35-36), dakle izriče se u određenom licu i broju prezenta kako se neka poznata radnja vrši. U analizirana dva punkta uopće se ne daje do znanja o kojem se licu i broju radi, jer je to poznato ili jasno. Kad npr. dijete pita oca igra li dobro nogomet, u Turnima odgovor glasi *dòbro dà* (Delnice: *dòbru dà*), a odgovor bi bio isti i kad bi se odnosio na grupu djece, dakle na 2. l. pl.

Uz imperativ drugih glagola ponekad se upotrebljava i imperativ glagola "dati" i "htjeti"; *Da:i rěcy* (Turni) - *Àidi, buòdy bùily* "Hajde, budi bolji" (Delnice).

U Goranâ nema neobične kajkavske uporabe imperativa u primjerima kao *Kaj sem ti ne rekeł da ne kriči f hiže ?* (D. Brozović 1965, str. 124).

Riječi *nà* (2. l. sg.) i *nàte* (2. l. pl.) same za se predstavljaju imperativ, a mogu značiti i pojačanje imperativa koji slijedi: *Nà, odnèsy sy* (Delnice) - *Nàte, zàmtye sy !* (Turni). Usp. Težak 1981, str. 319.

³ N. Majnarić (1922-1923; 1938-1939, str. 143), I. Medved (1924-1925, str. 314-315), Albinca Lipovec (1979-1980), J. Rieger (1985, str. 348).

Prezentom u 2. l. sg. i pl. izriče se stroga zapovijed: *Griěš spàt !* (Delnice) - *Čěšte mōčat !* "Šutite!" (Turni). Usp. Težak 1981, str. 317.

Stroga zapovijed rjeđe se izriče i futurom: *Boš mōčav !* (Turni) - *Boš pre:stau napeiļa:vat !* "Prestani zafrkavati!" (Delnice). Usp. Težak 1981, str.318.

Također se i perfektom može izraziti stroga zapovijed: *Da ste naredi:ly sē kaj tre:ba !* "Da ste napravili sve što treba" (Turni) - *Da sy sē pōujyū* "Da si sve pojeo" (Delnice). Usp. Težak 1981, str. 317.

Prošlost se u živu pripovijedanju može izraziti imperativima (uvijek u 2. l. sg.) *vỳdry* "udri" i *vỳžgy* "užgi": *A ja: vỳžgy po raki:ly* (Turni) - *Mì sỳ skyp vỳdry po špe:xy* (Delnice). Usp. Težak 1981, str. 320.

Perfektom glagola "htjeti" i infinitivom izriče se radnja koja se zamalo nije dogodila: *Tōv je podivjat* "Htio je podivljati" (Turni) - *Sē je tōu zrūšyt* "Sve je htio srušiti" (Delnice). Drugačija intonacija i kontekst upućuju nas da primimo drugu poruku i drugo značenje: finalno. Tako bi ova delnička rečenica mogla značiti da je netko želio sve porušiti. Usp. Težak 1981, str. 317.

Vrlo su zanimljive elipse tipa *Bo:n te s pope:čkon* "Udarit ću te željeznim žaračem" (Turni).

Saj (koje odgovara slovenskom *saj*) znači približno što i standardnojezično "ta": *Saj sdn ty več re:kov* (Turni) - *Saj zna:š sē !* (Delnice). Takav smisao ima i *tār* koje se čuje rjeđe: *Tār sỳ* "ta jesi" (Turni); *tār sdn ty sē dāu* "ta sve sam ti dao" (Delnice). Usp. Težak 1981, str. 332-333.

Prijedlogom "od" označuje se pripadanje i uz imenice koje znače što živo: *Tō: je od ūniga paida:ša ma:ty* "To je majka onoga prijatelja" (Turni) - *Ōn je sin od Mārjana* (Delnice).

Prijedlog *od* + G. može zamijeniti konstrukciju *o* + L: *Govori:ly so od rāta* uz znatno običnije *Govori:ly so o rāty* (Turni) - *Pominajo se od dēiūdnškyga jezika* "Razgovaraju o delničkom jeziku" uz osjetno češće *Pominajo se o dēiūdnškyn jeziky* (Delnice). Usp. Bauer 1974, str. 49; Jedvaj 1956, str. 323; Šojat 1982, str. 436.

No uz uporabu prijedloga *o* (*O te:by nē znan nič* - Turni) spominjem i uporabu prijedloga *za* (*za: ŋ se sākai re:če* - Turni). Usp. Šojat 1982, str. 436.

Vremenska odredba može se izraziti na više načina: *Prišov je kašne:je od ne:ga* ; *Prišov je nakon ne:ga* ; *Prišov je nakonc ne:ga* ; *Prišov je iza ne:ga* ; *Prišov je za nin* (Turni). Delničke su mogućnosti sljedeće: *Pòršou je kašnyje od ne:ga* ; *Pòršou je iza ne:ga* ; *Pòršou je za jnin*.

Prijedlog *pɔ:lok* (Turni) može se čuti i u ovom značenju: *Pɔ:lok nè sè je bòl* "Zbog nje sve je bolje" (Turni). Inače su *pɔ:lok i mi(:)mo* (Turni), *pòuk i m(i)mo* (Delnice) i prijedlozi i prilozii: *Prɔ:šov je pola:xky mi:mo* ; *Jàku je mòčav kat smò šly mimo xi:še* (Turni) - *Òn je biu pòuk* ; *Pouk xiše je bükva*. (Delnice).

Registrirao sam i prijedloge *ràdillràdy, zaràdillzaràdy, zbok* (Turni) - *ràdi, zaràdi* (Delnice). Npr. *Zaràdi bòlesty sè je tèšku* (Turni) ; *Ràdi te:be sòn pòršou* "Zbog tebe sam došao" (Delnice). Ti se prijedlozi upotrebljavaju i kao uzročni i kao namjerni.

Lice - cilj kretanja označava se ovako: *Vòrny se k očièty* "Vrati se ocu" (Delnice). Isto vrijedi i za Turni: *Pri:dy k me:ny* "Dođi k meni".

Kad je u pitanju geografski objekt kao cilj kretanja, rabi se prijedlog "u": *Pèn v Re:ko* "Ići ću u Rijeku" (Turni) - *Grièn va Prèzit* "Idem u Prezid" (Delnice).

Padež cilja razlikuje se od padeža mjesta: *Griè v Dèiudncè* "Ide u Delnice" ; *Žìvy v Dèiudncax* "Živi u Delnicama", *Jèst sòn dòma* ; *Biu je dàmux* (Delnice) - *Lu:ča pòđ o:dòr* "Baca pod krevet" ; *Lèži pod o:dron, Gre: va:s* "Ide u pohode" ; *Bi:v je va:sy* "Bio je u pohodima" ⁴, *Ži:vy du:ma* ; *Ju:try bo pɔ:šov dàmux* "Sutra će otići kući" (Turni).

Pramallprema slaže se i s dativom i s lokativom (*Prɔ:šov je prema vra:ton* - Turni ; *Òn je prama sàkymy paida:šy dòbòr* - Delnice), a *pròtif* (Turni), *pròtif* (Delnice) s genitivom (*Pròtif te:be* ; *Pròtif se:be*), jednako kao i *mimo* : *Mimo me:nè*.

⁴ Poput N. M aj n a r i ć a (1963, str. 245), i mi moramo upozoriti na uporabu imenice *va:s* (Turni), *va:s* (Delnice) jedino u značenju odlaska u posjet, u goste i sl.

Tzv. etički dativ javlja se (za kajkavske prilike) prilično rijetko u oba punkta: *Mi: sy mislymo svdže* "Mi mislimo svoje" (Turni), *Aly sđn ty se nadđiuau* "Alaj sam se naradio" (Delnice). No naglašavam da je nesumnjivo moguće reći *Bo:mo sy kaj popi:ty* (Turni) ili slično, što vrijedi i za Delnice (*Rđdi sy zapđ:ilymo* "Rado zapalimo/zapušimo"). Zamjenička enklitika *sy* često ima značenje povratne zamjenice (*Dodđjaly so sy* - Delnice; *Pđrkosi:ty so sy* - Turni), a može zamijeniti i zamjenicu "svoj" (*Rđcy sy to: ma:tery* "Reci to svojoj majci" - Turni). Usp. Bauer 1974, str. 51-52.

Uz glagol *vđrat* dolazi imenica u akuzativu (*Vđrat paidđ:ša* - Delnice; *Vđrat sđkiga na svđ:ty* - Turni), a uz glagol *poma:gat* obično dolazi dativ (*Poma:gat paidđ:šy* - Turni), ali je moguć i akuzativ: *poma:gat ma:ter* (Turni). Uz *pra:šat* "pitati" (Delnice), *pošlu:šat* "slušati" (Turni) uvijek se govori objekt u akuzativu: *Pra:šat kđmo* ; *Poslušat sta:rjiga* - Delnice, *pra:šat učitelja* ; *Pošlu:šat oče:ta* - Turni.

Uz izraze (kojima se određuje psihološko stanje) *stra:x* i *sra:n* logički subjekt dolazi u akuzativu (*Strax me je*; *Sra:n me je*), a uz *žđv* "žao" u dativu (*Žđv my je*; sve su to primjeri iz Turni, a načelno isto vrijedi i za Delnice).

Prijedlog *na* pojavljuje se (ne često!) u ovakvim primjerima: *Bylo je to: na pđrviga đđuika* (Turni). U tom primjeru izostavljena je imenica u akuzativu *da:n* (usp. Težak 1981, str. 326), pa se zato čini kao da se *na* slaže s genitivom.

Prijedlog *na* dolazi u ovakvim rečenicama: *Prišov je na:d me; ti: sy šra:jav nad mđno* "ti si vikao na me" (Turni); dakle, tu je značenje "na" odnosno "protiv". Prvi primjer vrijedio bi i za Delnice.

Vokativ se uglavnom ne javlja, ali se iznimno u oba punkta ipak može čuti. Naime, u sklopu nominativizacije vokativa (usp. Težak 1981, str. 250) javljaju se primjeri kao *vđče* "ujache", *stričē*, *kđme* (Turni). Npr. *Kđme je se napra:vov kako tre:ba*.

Frekventan je prijedlog *pđr*: *Pđr me:ny je byuo dđusty paidđ:šof* (Delnice). Taj prijedlog + lokativ može značiti "za vrijeme": *Pđšyly so pđr večđery* (Delnice). Dodajem i primjer: *Bi:v je pđr pa:metry* (Turni) "Bio je pri pameti (=svjestan)". Također *op ko:šny* (Turni) - *op kđušny* (Delnice) "za vrijeme

košnje”.

Instrumental sredstva tvori se tako da se upotrebljava prijedlog, i to u Turnima prijedlog *s*, a u Delnicama i *s* i *zds*⁵: *Pərpelaly smo se z avton* “Dovezli smo se automobilom” (Turni) - *Pòule sy z brūsəñ tū natièzau i brūsyy* “Poslije si brusom to natezao i brusio” (Delnice). Socijativni instrumental dolazi s prijedlogom: *Diva.ny z ma:tero* “Razgovara s majkom” (Turni); *Pomina se s pajda:šon* “Ragovara s prijateljem”. Instrumental bez prijedloga dolazi u službi priloške oznake mjesta: *Po:ten sən se poza:bov* “Putem sam sve zaboravio” (Turni) - *Puòtyn me je dđš* “Putem me je (uhvatila) kiša” (Delnice). Usp. Težak 1981, str. 324.

Prijedlog “s” rabi se i uz indirektnje objekte u instrumentalu: *Ba:vy se sa sklizahen* “Bavi se skijanjem” (Turni).

Iz svega je jasno vidljivo da u sintaksi nema većih razlika između Delnica i Turni, da je jezična svijest podudarna u velikoj mjeri. Razlika bi bila npr. u ovim potvrđama: *Znāv sən jo iše ko divo:iko* (Turni) - *Znāu sən jo iše za dyvoičije* || *Znāu sən jo dok je bya dyvdika* (Delnice). Izrazita je razlika između dva analizirana govora u postavljanju pitanja tipa *Dòusty sy pynys dōbiu*? “Koliko si novaca dobio?” (Delnice) - *Kūlko sy pines dō:bov||dō:bov?* (Turni). Dok se u Delnicama može pitati kao u Turnima, u Turnima se uglavnom ne može postaviti pitanje kao u Delnicama. Osjetnije su drugačije sintaktičke značajke u predjelu oko Čabra te oko Lukovdola, a, naravno, još je veća razlika u odnosu na sintaksu kod centralnih kajkavaca, pa i u odnosu na sintaksu govornika prigorskoga dijalekta (kamo ulazi i ozaljski idiom). No o razlikama je teško govoriti jer su često moguće razne konstrukcije što mogu biti podjednako ili vrlo nejednako u običaju. Zahvatiti sintaktička pitanja u tom smislu moguće je u koncepcijski drugačijim raspravama, u monografijama deskriptivnog karaktera. Zato iscrpnija sintaktička obradba idioma u Turnima, kojem sam izvorni govornik, ostaje obveza za koju buduću priliku.

⁵ Javljaju se i određene glasovne promjene, npr. *š ni:n* “s njim”, *š nin* (Delnice), a i neke druge vidljive iz navedenih primjera. - Krivo piše N. M a j n a r i ć (1963, str. 247, bilj. 18) da delnički prijedlog glasi *sds* a ne *zs*. Dakako, iz fonetskih razloga prijedlog može i izostati (*Cē.pan syke:ro* “Cijepam sjekirom” - Turni).

Popis citirane literature

- Ivan Bauer 1974: "Neki sintaktički aspekti zagrebačkog kajkavskog dijalekta", *Književnost i jezik*, XXI/1974, sv. 3, str. 48-57.
- Dalibor Brozović 1965: "Kajkavsko narječje", u: Stjepan babić, *Jezik*, Zagreb 1965, str. 118-125.
- Milka Ivčić 1963: "Repertoar sintaksičke problematike u srpskohrvatskim dijalektima", *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, VI/1963, str. 13-30.
- Stjepan Ivšić 1914: *Nacrt za istraživanje hrvatskih i srpskih narječja*, JAZU, Zagreb 1914.
- Josip Jedač 1956: "Bednjanski govor", *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 1/1956, str. 279-330.
- Albinca Lipovec 1979-1980: "Verbalizirana pritrdilnica (nikalnica) v govoru Babnega Polja", *Jezik in slovstvo*, XXV/1979-1980, št. 7-8, str. 209-213.
- Josip Lisac 1987-1988: "Nad dijalekatskim leksikom hrvatskosrpskog sjeverozapada", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, sv. 27(17), 1987-1988, Zadar 1988, str. 35-48.
- 1988: "Iz goranskog vokalizma", *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, XXX-II/1988, str. 137-175.
- 1989: "Prozodija goranskih kajkavaca", *Radovi*, knj. LXXXIV, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 23, Komisija za lingvistička ispitivanja, ANUBiH, Sarajevo 1989, str. 241-249.
- T. F. Magner 1966: *A Zagreb Kajkavian Dialect*, Pennsylvania 1966.
- Nikola Majnarić 1922-1923: "Jedna zanimljiva sintaktička pojava u ravnogorskom narječju", *Južnoslovenski filolog*, III/1922-1923, str. 35-40.
- 1938-1939: "Jedno rovtarsko narječje u Gorskom Kotaru", *Južnoslovenski filolog*, XVII/1938-1939, str. 135-149.
- 1963: "Neke sintaktičke pojave u ravnogorskom narječju", u: *Zbornik u čast Stjepana Ivšića*, HFD, Zagreb 1963, str. 343-354.
- I. Medved 1924-1925: "Bilješke iz čabarskoga kotara", *Nastavni vjesnik*, 33/1924-1925, str. 310-315.
- Jakob Riger 1985: "Ramovševa Morfologija slovenskoga jezika", *Slavistična revija*, 33/1985, str. 335-350.
- Antun Šojat 1982: "Turopoljski govori", *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 6/1982, str. 317-493.
- Stjepko Težak 1981: "Ozaljski govor", *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 5/1981, str. 203-428.

Josip Lisac: THE BASIC SYNTACTIC FEATURES OF GORANIAN
KAJKAVIAN SPEAKERS WITHIN THE COMPLEX OF THE WHOLE
DIALECT

S u m m a r y

The article deals with the basic syntactical features of Goranian kajkavian speakers. Special mention is made of features common to the entire kajkavian group of dialects but the author also emphasizes the specificities of the kajkavian speakers in Gorski kotar. Local speech in two places (Turni and Delnice) shows insignificant syntactical differences, and in this sense the localities around Lukovdol and Čabra stand out amongst the Goranians.